

«Я іду ясний дорогами,
Серце вимивши вогнем» —

ці рядки Близька можна було б узяти за мотто до ранніх його віршів.

Сам ясний, він розкриває свої обійми всьому, що ясне:

«Заберу в обійми, у свої ведмежі,
Все, що є ясного на оцій землі!..»

Та ця земля юному, широко-розкритому зорові поета-романтика — вся ясна, вся радісна («і плине, плине по етерах у безвість радісна земля») — і він всю її, цілий всесвіт обніме. То нічого, що крізь цю прозору ясність світу просвічує темне, — нічого, що око вже підгледіло «терновість» світу. Може, тому він ще дорожчий для поета. В душі стільки любови, що в одному серці її не змістити («як би можна помножити серце, я помножив би тисячу раз»), її одної вистачить, щоб залити темноти світу нестерпним промінням, запалити світ, зробити його ясным («щоб світ загорівся, і став би, і розбив би старі береги!»). Обійми, простягнені до землі, розпростерлись на цілий всесвіт:

«Вогню, вогню! Надлюдської любови!
Хай кров кипить у грудях молодих!
Беру тебе, о, світе мій терновий,
В обійми сонячні! — Як теплий птах
І птах вогнений, облітаю серцем
По всіх світах, — над людом простягаю
Безмежні крила! — Хай приходять всі
Під їх покрови! — Як не знайдуть раю,
То знайдуть пекло молодих обіймів...
Любови буйної, гарячої (вогню!), —
Усіх річей любови чарівної,
Щоб враз любити землю, звіря, люд
І жити сонцем, тільки сонцем жити...
Беру тебе, о, світе мій терновий,
В обійми сонячні! — В любов мою

Як в німб кладу! Засяй перунним світом,
І очі хворії нещасному сціли,
І осліпи того, хто тьму сподобав,
Сховався в льох! Любови і вогню!»

Ввійшовши у східньоукраїнську поезію якраз тоді, коли її захлинала хвиля осінніх мотивів, Влизько, дійсно, мав право сказати про себе:

«Я втримав в осіннім покоті
Повну сміху козубень...»

З цією козубеню він ніколи не розстанеться:

«Я незламаний! — просто і щиро
Це скажу і снагою нап'юсь!
З скалозубими рота не щирив,
Але, — вірте, — весь вік просміюсь!

Ну й та як же мені не радіти!? —
Чи дороги імла замела,
Чи усі ми — не кращого діти,
Чи епоха моя замала!?...»

Він цілим єством відчуває велич своєї тривожної епохи й добре знає, як відповідально бути в ній поетом:

«Не лицемір, поете, серцем,
І не роби із нього шарж:
— Замало глянути крізь скельця
На бунт, виспівуючи марш.

Давно набридли струни ліри.
І пил злетів на святість тем.
— Зроби без жрецтва і офіри
Себе самого бунтарем!

Твої пісні — гарячий племінь,
Що палить темряву, мов лід!
Навіщо ж коришся утомі
І оглядаєшся на міт?

.....

Нам треба пісні — бурі, грому,
Нам треба — бомбами слова!
Ні слова — хто там? — про утому,
У кого скніє голова!

Нам треба кожного салдатом
На наші будні і фронти!
Поете — в бій! Доволі ждати!
Громами пісню рознести!»

Приймає всю її жорстокість, що не терпить безсилля:

«Пошле з прокльонами на страту
Усіх, що люблять тишу, тінь,
Що серцем, м'язами — кастрати,
Зреклися льоту і шалінь!»,

добу, що підносячи «залізні жерла гармат, націлених у світ», — визнає тільки силу:

«Ступайте у маршах! Видзвонюйте гуками бруки!
Хай гулом одлунить земля під ходою кремез!»

вірить у ясну прийдешність України:

«...Славословлю по-щирому!
І нема тобі, радість, кінця!..
Тихо сходить за стумами, вирами
Тепла віра на юні серця...
Розпускайтеся ж, сонячні парості,
І бреніте промінням в юрбі»...

Радість, ясність. Вона у світосприйманні поета, нею насичено його відношення до епохи, до України, — вона і в його коханні й у його природі.

«Там на полонині, де в куцах омани
Ходять біля ставу, а за ставом млин, —
Безтурботно стану обнімать кохану
І зім'ятий буде пахнути полин».

Що до цього можна додати?

Природа його — здебільшого весняна, соняшна:

«І дзвенить золоте цебро,
І стримить золотий Дніпро.
І однаково сонце б'є
У чужі серця і моє.
І страшенно багато підстав
Написати усім листа
Про загально відоме, про те,
Що під сонцем невпинно росте

Вся країна й зіницями дня
Примружується як кошеня.
Заєць зоряний шлях перетнув,
Повернув у кущі і заснув».

І над зимою у нього горить його любе сонце («сонце ти гаряче, — братіку мій старший!»):

«Сьогодні сонце тепле і просте, —
Отак схопив би яблуком у руку —
І кинув би на крижану розпуку
В холодний степ!»

Навіть осінь, українську тихошелесну, заплакану осінь, він «по-своєму, по-юнацькому зрозумів»:

«Хай шумить і кошлатиться пуца,
Хай торішне з листочками мре!
Це живе, молоде, невмируще —
Одрубало зогниле, старе!».

Навіть осінь у нього весела:

«А чи знали ви осінь веселу? —
А чи знали ви осінь — вогонь? —
Отоді, як солом'яні села
Над токами розбуркують сонь?»

Простий, як стріла, і ясний, як день, шлях. Коли часами і набігають на нього тіні, то лише хвилино і, здається, тільки для того, щоб потім він білів іще ясніше. І жадного передчуття, що цей шлях скоро обірветься, — жадної гадки про смерть. Навіть тоді немає їй місця в творчості Близька, коли вона нагадує про себе, заглядає йому ввічі, — в 1927 р. він майже чудом вирятовується з її лабет у хвилях Дніпра («потопаю, виринаю знову,

виринаю знову і живу!»). Такий є ранній Влизько. Влизько першої половини свого короткого поетичного шляху. Ясність, життєрадісність, бадьорість; лаконічна, але глибока і бурхлива емоція; свіжість, безпосередня щирість відчуття; напружена воляова активність, уцільність, — ось прикмети, які характеризують Влизькову творчість цього періоду.

«Що романтиком я народився,
Це написано і на виду» —

сказав в одному вірші Влизько. І справді — вже та ясність і радісність, з якою він дивиться на світ («дивлюся на світ — в рожеву призму»), свідчить про це. Може, найяскравіше виявився романтизм раннього Близька в його оспівуванні природи. Чи не наскрізь романтична, напр., оця його весна з її легендарними долиною і давниною?:

«Весно, ти знову ідеш. Ой, ідеш ти, блакитна красуне!
З моря ти вийшла далекого, з моря гарячого вийшла.
Там, біля скель мармурових, хвилі прибоюми луняють,
Дивні легенди шепочуть і піною беріг голублять.

Весно, ти знову ідеш. Ось Дніпро із любови до тебе
Казиться весь і тремтить і під льодом зубами скрегоче.
Милий, хороший Дніпро пригадав про юнацьку давнину,
Милий, хороший Дніпро закохався в весну, дідугеля.

Синю давнину згадав, — як ходили козари й пологи,
Велетні в лісі ходили, в лісі жили козарлюги;
Люди з піснями і сміхом звіря з ножом полювали,
Звіря з ножом полювали, — в шкурі звірячий ходили...»

Здавалось би, що, почавши так, Влизько повно справдить своє:

«Я вросту в сторінки фоліанту,

Де романтики шалений лет»,

та сталось інакше: коли світанок поета був ясний і радісний, то денну його путь можна назвати шляхом хитань, борсань, — шляхом самозаперечень.

Ось Влизько назвав себе романтиком, свою дорогу простелив туди, де — «романтики шалений лет», — занедовго він вигукне:

«Згиньте, романтики! Ви — останні!..
До скроні — кольт!..»

«Я недалекий од рафаелізму!» — каже він у другому місці, задивлений у велике минуле; для нього, рафаеліста, є тільки одне сприймання світу — «як величезної оптимістичної, божественної, сирової бази» для його мистецтва. Та скоро Рафаель стане у нього «зовсім недоречний» — і блюзнірським вигуком:

«Мораль така потрібна мені —
Кинь Рафаеля! — Даєш Дені!»

він перекреслить свій рафаелізм.

Уболіває, що «бомбами розтروшений мармур Мікель Анджели», що «мадонна Донателло в кафе заспекульована, де богом джин та ель», — щоб потім запросити Венеру Мілоську «на пляшку пива», розвінчати її «од люврових лаврів», засипати її компліментами, як ось: «ви душею — з мізер-мізера», «ні богу — свічка, ні чорту — копа!»

«Чую, чую: обіймає жаль, —
За великим невимовна туга,
За незнаним»...,

але цю тугу, — «непідтягнуту попругу крові й серця молодого», — охрестить — «спадщиною гнилою».

Тема любови.

«Не прийдеш, як вчора.
Не впаду у синь —
Листям з осокара
Молодих хотінь.

Не полину з вітром
До примарних міст...
Тільки місяць титром
Упаде на лист».

Або:

«Пізно, а чи рано —
Все мені одно, —
Стану Дон-Жуаном
Під твоє вікно.

Забринить гітара
І можливо, вб'є
Золотим ударом
Молоде моє.

Синю серенаду
Про шехерезаду
З вітром — віч-на-віч —

Наспіваю в ніч»...

Чи вщерть напоене мукою:

«Губи твої, очі твої, —
Темна, гнітюча краса!
Вони не мої, вони нічиї,
В них спека пустель не вгаса!..

І все безнадійніше десь ліворуч
Безжалісний бій хвилин...
Це знов перебої... Так муч же, муч
І в кров навантажуй полин!

Попробую стати байдужим, та —
Чи змовкнуть мої вуста
І ця нерозсудливо молода
В артеріях кров густа!?»

Але не Влизько був би, коли б про це саме не заговорив іншою цілком відмінною мовою:

«О, блакитна Інно!
Ставте самовар,
Нап'ємося чаю,
Підемо у парк.

Розмовляти будем
Про любов, а ще
Ренесанс сердець і
Етику обійм»,

коли б не сказав про свої почування, що — «то цвіте сантиментами погань», не назвав їх «сумом за старим реквізитом... принцеси Мари», «нудним рецидивом мізантропій», «новим рецидивом старої романтики», а себе — «вічним рецидивістом».

Морські вірші. Під парусом романтики

«летить сп'янілий корабель
між двох морів — і під і над тобою»...

Вітри, що його несуть, порти, що його спиняють, — все дише романтикою і красою моря.

«О, тихий порте мій, — вечірня заводь трансу,
Що серце і думки за рейдами запер,
Де віє з-поза плеч м'язистим ренесансом,
Та з люльок, — за димком, — пахучий канупер.

Люблю твоє лице, і ці поснулі стяги,
І скромний орнамент бетонових аркад.
...А десь такі ж, як ти, цвітуть архіпелаги, —
Романтика моя залізних естокад.

Химерно?! Правда!? Так?! Яку ліпити норму
На серце молоде — зрадливу обалонь?!
Привіт тобі, привіт... І бурі, бурі, шторму!
У нас з тобою все... за тишею — вогонь!»

Як Влизько, так люблять бурю і герої його морських віршів і балад — матроси, контрабандисти, пірати та ін. У нього, з його неоромантичним прагненням героїзму, з вірою в новітнього героя

(«Героєм був і героєм будь!
Хіба вже забув, як вщерть
І вошами борсалась наша путь
І вітер нам сіяв смерть?...

Нові часи, нові оселі,
А він живе, —
Заклавши динаміти в скелі, —
Герой живе!»),

ці люди моря часто встають не постатями, з статурами, виростають до розміру якихось велетів, героїв. Може, найкраще видно це в його «Матросах»:

«Загартовані сонцем, вітрами,
Перепливши морями світи,
Ми, крім рейду, не маємо брами,
До якої прийти.

Серце кинувши в шторми і штилі,
Ми в обличчя плюєм сатані
І незрушно на тонни, на милі
Розраховуєм дні.

Наша зброя — гвинтовка і кортик,
Наші думи — морський бурецьвіт,
Наше серце — у чорному порті,
Де цвіте антрацит».

Але й тут Влизько — вірний собі:

«Романтика моря? Конрад? Стівенсон?
Капітан таємничий, як масон? —

Нічого подібного. Через борт
Схиляється кілька зелених морд,
Щоб дерти з апльомбами шлунки: — Чччорт.

.....

Поет Мелісанд! Ти мені не брат?
Я шукаю, чи ні, твоїх Ельдорад?
Навряд чи шукаю, бо не один
З таких — попадає за сірий тин, —
В міцний і жорстокий карантин».

На другому місці:

«Нема тут казки ніякої, —
Як всюди в світі, й на морях —
Шумлять за рейдами прибої,
Де кораблі на якорях.

.....

Тебе, о море, славословлю,
Буденне, чорне, трудове!»

Немає казки, романтики. Ні на морях, — ні в житті. Те життя, яке ще так недавно було
ясним і радісним, якому поет ще вчора простягав «обійми соняшні», — сьогодні, буденне,
настільки змаліло, що, здається, ціле вмістилось в чотирьохкутнику нічного вікна:

«На вулицю вистели око
Крізь скельце твоє і вікно.

Там ніч — окривавленим боком —
Пантерою — криє давно.

І бродять, і бродять, і бродять
Під золотом, — тільки без проб, —
Якісь мариновані шпроти,
Якийсь невідомий мікроб!

А то ж — не мара і не казка
Скарбів, що збирав скупиндя!
Звичайна буденна закваска,
Що коротко зветься: — життя!»

Тільки у ворожій всьому яскравому, взнеслому, советській дійсності (о, поет добре відчував ту ворожість), — він наперед знав, як стрінуть його «струхлявілі»:

«Не робіть догани! — все однако
Бродить щось сильніше за вино!..
...Буду Сирано-де-Бержераком
І Бертраном буду все одно!»

Він не проказує, а викрикує свій перший і останній, свій і в наступі і в обороні єдиний аргумент: я народився романтиком!:

«відчиняйте ворота!
Іду!
Що романтиком я народився,
Це написано і на виду!» —

тільки там можливі такі експерименти над собою як експеримент Влизька.

Що поет безкрилював себе, тлумив ті сили, що росли в нім, прагнучи виявлення, — про це він каже сам:

«...Ти примусь
І себе
Обладнатися без муз,
Щоб запер
У критерій знання те,
Що в тобі
Мучить, труїть і росте
Не в добі!
Справа — звичка, я давно
Впевнивсь теж,
Що не з буднями в одно —
Пропадеш!
Врешті навіть — сірий шлях
Покохав...»

Примушував себе іти «сірим шляхом» у ногу з буднями, корився дійсності. Та розкривались очі — і коли побачив її такою, якою вона є, — повстав проти неї:

«Бачиш, ладнаюся нерви прогризти,
Ти, підкорчоване Жовтнем пнище,
Мальовниче життя, міщанська тюрма!
Бачиш, серце моє — футуриста.
На півтона і нижче
Перетравлює кров — дарма!
Я боюся, що ти тільки опера,
Ти — супроть води і сивухи,
Ти — одублість сердець і одлиги,
Ти — сидіння на місці,
Ти — плиги вище вуха!
Я боюся, що ти тільки помпа,
Я боюся, що раптом, в день один,
Небо видасться шкуркою цапа
І петардою — бомба годин!
Я боюся, що в тебе занадто лепу,
Що бундючність поклала на тебе лапи,
Що „герої“ твої — халепи,
З липи! —

Гірко ж бути з таких, котрим
Мама пальця покаже — бояться, — (Москва? О. С.)
І взиватись конквістадором
З обрієм паяца!
Гірко бути дутою горою,
Що розтруситься, тільки вдарте!
Гірко бути новим „героєм“
Старого стандарту!
Життя, мое життя, не статуйся, не стій!
Час летить і на місці не сяде,
І чвалають „герої“ в хвості,
Через п'яте в десяте!
Хай їм чорт, але, коли нас обсіла
Чорна згряя таких ворон,
Я буду плакати на весіллях,
Сміятись піду на похорон!»

Цього для Москви вистарчило, щоб розстріляти українське серце, де «бродило щось сильніше за вино».

Текст наводиться за збірником « [Олекса Стефанович. Зібрані твори](#) ».